

УДК 159.925.2

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2312-3206/2020-2-17>

МОДИФІКАЦІЯ МЕТОДИКИ «ТИП І РІВЕНЬ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ», РОЗРОБЛЕНОЇ О. ГАВРИЛОВОЮ

Іващенко Андрій Володимирович,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри документознавства

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

socgum_phdpu@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-8175-7766>

Іващенко Альона Ігорівна,

викладач кафедри менеджменту освіти і практичної психології

Університет Григорія Сковороди в Переяславі

alyona.ger@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-5059-739X>

Натепер самореалізація особистості є однією з актуальних проблем сучасної психології. Важливість вивчення професійної самореалізації пов'язана з необхідністю підтримки психічного здоров'я людини, оскільки досягнення успіху в професійній діяльності сприяє підвищенню самооцінки та позитивному світосприйняттю.

Аналіз наукової літератури дав змогу з'ясувати, що для визначення рівня розвитку професійної самореалізації майбутніх психологів найдоцільніше використовувати психодіагностичну методику «Тип і рівень професійної самореалізації», автор О. Гаврилова.

Мета дослідження полягає у вивченні рівня професійної самореалізації майбутніх психологів під час проходження навчальної практики шляхом модифікації змісту методики для її використання в закладі вищої освіти.

Методи. За допомогою двох компетентних перекладачів, які незалежно працюють, здійснено прямий переклад методики. Попередні психометричні властивості перекладеної методики перевірялися під час пілотажного дослідження, у якому взяли участь 186 респондентів. Вибірку становили майбутні психологи 2–4 курсів ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди», ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Тернопільського національного університету імені Володимира Гнатюка.

Результати. З огляду на результати психометричного дослідження, україномовний варіант зазначеної методики може вважатися надійним, про що свідчать результати перевірки на внутрішню узгодженість; валідним, адже критеріальна валідність засвідчила високий ступінь відповідності професійної самореалізації та критеріїв, через які вона може бути визначена. У свою чергу, конструктивна валідність методики показала, що вона може застосовуватися для вивчення професійної самореалізації.

Висновки. Отже, зазначений адаптований нами україномовний варіант методики відповідає психометричним вимогам і може бути використаний для вирішення дослідницьких і практичних завдань.

Ключові слова: професійна самореалізація, тип реалізації ролей і норм, індивідуально-виконавчий тип, примітивно-виконавчий тип, майбутні психологи, внутрішня узгодженість, валідність, надійність.

MODIFICATION OF THE METHODOLOGY “TYPE AND LEVEL OF PROFESSIONAL SELF-REALIZATION”, DEVELOPED BY O. HAVRILOVA

Ivashchenko Andrii Volodymyrovych,

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of Document Science

Hryhorii Skovoroda University in Pereiaslav

socgum_phdpu@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-8175-7766>

Ivashchenko Alona Ihorivna,

Teacher at the Department of Management of Education and Practical Psychology
Hryhoriy Skovoroda University in Pereiaslav

alyona.ger@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-5059-739X>

The analysis of scientific literature made it possible to find out that in order to determine the level of development of professional self-realization of future psychologists and document scientists, it is most appropriate to use the psychodiagnostic method "Type and level of professional self-realization" by O. Havrylova.

Purpose. In order to achieve the goals of our research, in particular, the study of the level of professional self-realization of future psychologists and documentalists during the course of training, the process of adapting the content of the method for its use in higher education was organized.

Methods. With the help of two competent in dependent translators, a direct translation of the methodology was carried out. The previous psychometric properties of the translated methodology were checked during a pilot study, in which 186 respondents participated. The sample was compiled by forth coming psychologists and documentalists from the 2–4 year of studying of Pereiaslav-Khmelnytskyi Hryhoriy Skovoroda State Pedagogical University, Donbas State Pedagogical University, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National University.

Results. Based on the results of a psychometric study, the Ukrainian language version of this technique can be considered reliable, as evidenced by the results of the test for internal consistency; valid, because the criterion validity has shown a high degree of compliance with professional self-fulfillment and the criteria by which it can be determined. In turn, the constructive validity of the methodology has shown that it can be used to study professional self-realization.

Conclusions. Consequently, the Ukrainian language version of the method adapted by us meets the psychometric requirements and can be used to solve research and practical issues.

Key words: *professional self-realization, type of implementation of roles and norms, individual-executive type, primitive-executive type, future psychologists, validity, reliability.*

Вступ

Самореалізація особистості є однією з актуальних проблем сучасної психології. Вона належить до найскладніших для вивчення психологічних явищ. У процесі самореалізації особистість активно й самостійно творить своє життя відповідно до власних цілей і цінностей, приймає рішення, здійснює вибори. На думку Л. Коростильової, основними сферами самореалізації є професійна та шлюбно-сімейна. Актуальність вивчення професійної самореалізації пов'язана з необхідністю підтримки психічного здоров'я людини, оскільки досягнення успіху в професійній діяльності сприяє підвищенню самооцінки та позитивному світосприйняттю.

1. Теоретичне обґрунтування проблеми

Самореалізація в ієрархії потреб А. Маслоу знаходиться вище за бажання особистості реалізувати свої таланти й здібності. Людина, яка прагне до самореалізації, живе в реальному світі, а не в абстрактному. Разом із тим Р. Ассаджоллі вважав, що самореалізація – це зростання та дозрівання, прояв прихованих можливостей людини (Хьелл, 2017).

Л. Коростильова, досліджуючи самореалізацію, акцентувала свою увагу на ідеї саморозвитку, спільній діяльності, спілкуванні, творчості. За позицією вченої, самореалізація є можливістю розвитку «Я» за

допомогою власних зусиль, спільної діяльності з іншими людьми, взаємодії із соціумом і світом загалом (Вернидуб, 2019).

О. Ярославова глибоко вивчала проблему професійної самореалізації. За ідеями вченої, професійна самореалізація – це стан особистості, який свідчить про певний рівень компетентності, сформованість ціннісно-мотиваційної сфери особистості, творчих здібностей і професійного досвіду людини. Вона виявила, що саме студентські роки є найбільш сприятливими для самореалізації в професійній сфері. Саме в цей час найбільш повного розвитку набувають задатки та здібності людини, корегується ціннісно-мотиваційна сфера особистості, формуються необхідні навички, набуваються професійні знання. За позицією А. Гапоненка, юнацький вік посідає особливе місце у формуванні особистості в процесі соціалізації, адже саме в цей період відбувається вибір професії, становлення цінностей, самопізнання, самовизначення й активний саморозвиток особистості. Для цього віку властиве посилення свідомих мотивів поведінки, рішучість, самостійність і зростання інтересу до моральних проблем. Водночас здатність до свідомої регуляції власної поведінки розвинена неповною мірою. Саме освіта несе в собі потенціал активізації та регуляції особистісного зростання молоді, вона здатна стимулювати саморозвиток учасників

навчального процесу. На етапі навчання в закладі вищої освіти відбувається становлення професійно важливих якостей фахівця, структури професійних цінностей, закладається вектор саморозвитку та самореалізації (Грінцова, 2018).

Навчання в закладі вищої освіти є початковим етапом формування і становлення людини як суб'єкта майбутньої професійної діяльності, саме в цей час відбувається професійне самопізнання, самовизначення й пошук шляхів реалізації власних можливостей. Цей період, за поглядами К. Гарбузова, є сензитивним для закладення майбутньої професійної самореалізації. Як підкреслював І. Ладанов, студент закладу вищої освіти перебуває на етапі формування усвідомленого ставлення до обраної професії, саме тому застосовувати поняття «професійна самореалізація» не коректно, доцільніше використовувати термін «готовність до професійної самореалізації», проявляється вона в психологічній готовності майбутніх психологів до професійної діяльності. Учений виокремлював такі особливості психологічної готовності до професійної діяльності й самореалізації:

- пов'язана з усвідомленням особистістю власних потреб. Студент, який хоче працювати за обраною спеціальністю, має стійкий інтерес до професії та сформоване глибоке осмислене ставлення до неї, володіє більшими можливостями до майбутньої професійної самореалізації в обраній галузі;

- визначається в цілеспрямованій активності особистості. Лише студент, який володіє способами та прийомами майбутньої професійної діяльності, а також здатністю аналізувати свої успіхи й невдачі у вирішенні завдань, має прагнення до самореалізації в обраній професії;

- впливає на продуктивність діяльності, є передумовою для успішного її здійснення. Студент із високим рівнем самоконтролю, емоційної стійкості, сформованим умінням управляти собою володіє всіма передумовами до професійної самореалізації;

- є необхідним ресурсом для кар'єрного зростання в майбутній професійній діяльності (Шамне, 2015).

Отже, професійна самореалізація особистості на етапі навчання у виші проявляється в готовності випускника до майбутньої професійної діяльності. У зв'язку з цим для освітнього процесу в закладах вищої освіти загалом і для викладачів цих закладів зокрема нагальним є завдання створити належні умови для якнайповнішої самореалізації в професійній діяльності кожного майбутнього професіонала.

Метою статті є обґрунтування особливостей модифікації методики «Тип та рівень професійної самореалізації», розробленої О. Гавриловою. Завданням статті є проведення емпіричного дослідження з використанням україномовного варіанта; здійснення психометричної перевірки методики й адаптація тверджень у межах досліджуваної вибірки.

2. Методологія та методи

Аналіз наукової літератури дав змогу з'ясувати, що для визначення рівня розвитку професійної самореалізації найдоцільніше використовувати психодіагностичну методику «Тип і рівень професійної самореалізації». Ця психодіагностична методика розроблена О. Гавриловою, її вчена застосовувала для визначення рівня професійної самореалізації суб'єкта професійної діяльності незалежно від віку, трудового стажу, освіти, кар'єрного потенціалу фахівця. Дослідниця виокремила такі компоненти професійної самореалізації: цільовий (цінності, цілі, інтереси, професійне самовизначення), ресурсний (мотивація праці, емоції, воля, самооцінка, професійна «Я-концепція»), феноменологічний (професіоналізм, задоволеність професійною діяльністю та її продуктивність). Саме ці компоненти стали основою зазначеного засобу психодіагностичного дослідження. Методика налічує 51 твердження, які стосуються професійної діяльності й різноманітних життєвих ситуацій і станів, пов'язаних із процесом самостійної реалізації, саморозвитку, самоздійснення (Гаврилова, 2015).

Для досягнення цілей дослідження, зокрема вивчення рівня професійної самореалізації майбутніх психологів під час проходження навчальної практики, організований процес модифікації змісту методики для її використання в закладі вищої освіти. У зазначеній методиці модифіковані деякі твердження з метою їх чіткого усвідомлення та глибшого сприйняття студентами, також двічі проведений метод поперечних зрізів. Крім того, методика перекладена українською мовою.

3. Результати та дискусії

Методика містила перелік із трьох компонентів професійної самореалізації, твердження, які стосувалися зазначених компонентів, чергувалися так: цільовий – ресурсний – феноменологічний – цільовий – ресурсний – феноменологічний тощо. Усього стимульний матеріал методики містив 51 твердження. За результатами методики визначався рівень професійної самореалізації студентів.

Рівні професійної самореалізації – це її кількісні та якісні показники. За якісними

показниками типи й рівні професійної самореалізації у використанні нами методики можуть бути означені аналогічно з типами й рівнями самореалізації, які виокремила Л. Коростильова, а саме: примітивно-виконавчий (низький) – від 0 до 25 балів; індивідуально-виконавчий (середній) – від 26 до 77; реалізація ролей і норм (високий) – від 78 до 102.

Тип реалізації ролей і норм – високий рівень самореалізації. Досліджувані цього рівня цілком упевнені в правильності вибору майбутньої професійної діяльності, їхні дії під час виробничих практик свідомі та цілеспрямовані, вони повністю самореалізуються в процесі виконання професійних завдань та отримують жаданий практичний досвід, активно самовиражаються в навчальній і професійній діяльності, захоплені процесом і результатом роботи на виробничих практиках.

Індивідуально-виконавчий тип – середній рівень професійної самореалізації. Досліджуваним цього рівня властиві труднощі під час самостійного прийняття рішень і виконання професійних завдань, професійна позиція залежить від значущості для них ситуації. Вони вирізняються великою енергією, завзятістю, проте схильні ідентифікувати себе з групою, тим самим підпорядковуватися їй і її правилам і нормам, часто відсуваючи свою мету на другий план.

Примітивно-виконавчий тип – низький рівень професійної самореалізації. У досліджуваних із таким рівнем слабко виявляється рефлексія, домінує пасивна професійна позиція, у взаємодіях рідко спостерігається саморегуляція та самоуправління. Вони не впевнені в тому, що зробили правильний вибір професії. На виробничих практиках працюють виключно за розробленим методистом планом, пропонувані професійні завдання швидше обтяжують їх, ніж зацікавлюють, за можливості намагаються уникати їх виконання.

За допомогою двох компетентних перекладачів, які незалежно працюють, здійснено прямий переклад методики. Після цього за допомогою оцінювання професійними психологами й філологами сформовано кінцевий переклад методики. Отриманий формат був максимально подібний змісту оригіналу й урахував та адаптував його лексику і стилістику до особливостей сприйняття носіїв української мови.

Попередні психометричні властивості перекладеної методики перевірялися під час пілотажного дослідження, у якому взяли участь 186 респондентів. Вибірку становили майбутні психологи 2–4 курсів ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені

Григорія Сковороди», Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка.

Результати перевірки продемонстрували такі статистичні показники: коефіцієнт α -Кронбаха – 0,77; коефіцієнт Спірмена-Брауна – 0,85, при $p \leq 0,01$. Ці показники задовольняють наявні психометричні вимоги та, як наслідок, підтверджують відповідність отриманого україномовного перекладу.

Психометрична перевірка надійності й валідності методики «Тип і рівень професійної самореалізації».

Опитуваним україномовний варіант методики «Тип і рівень професійної самореалізації» запропонований для заповнення двічі з інтервалом у чотири місяці.

Таблиця 1
Кількісні показники типів і рівнів професійної самореалізації майбутніх психологів (n = 186)

Тип і рівень професійної самореалізації	Результати першого контроль-ного зрізу		Результати другого контроль-ного зрізу	
	Дос-ні	%	Дос-ні	%
Реалізації ролей і норм (високий)	31	16,67%	34	18,28%
Індивідуально-виконавчий тип (середній)	140	75,27%	135	72,58%
Примітивно-виконавчий тип (низький)	15	8,06%	17	9,14%

Як видно з таблиці 1, за результатами контрольних зрізів з'ясовано, що відсоток майбутніх психологів із високим рівнем професійної самореалізації (тип реалізації ролей і норм) після першого зрізу становить 16,67%, а після другого – 18,28%. Такі студенти цілком задоволені обраною професією. Вони зацікавлені в оволодінні нею, прагнуть навчатися і отримувати знання. Намагаються не втрачати жодної нагоди отримати досвід практичної психологічної діяльності під час виробничих практик. Наприклад, Софія Н. (20,2 р.) зазначила: *«Я дійсно почувала себе психологом, проходячи останню практику. Це так круто – працювати з школярами, допомагати їм розібратися в собі, отримувати зворотний зв'язок від них».*

Середній рівень самореалізації (індивідуально-виконавчий тип) констатовано в 75,27% досліджуваних після першого зрізу, а за другим з'явилися незначні розбіжності: відсоток студентів за цим рівнем становив 72,58%. Ці досліджувані свідомо

обрали спеціальність «психологія». Проходячи виробничі практики, студенти ставлять перед собою мету й докладають зусиль, аби її досягти, отримуючи та відшліфовуючи тим самим практичні навички роботи. Вони активні, із захопленням беруться за виконання поставлених професійних завдань, однак часто схильні ставити інтереси інших людей на перший план, нівелюючи власні цілі. Наприклад, Марія К. (20,3 р.) розповіла: *«Я так хотіла провести ще діагностику інтелекту в 11-А класі, декілька днів планувала кожен крок, уявляла, як це буде, але дівчата наполягли, що важливіше зустрітися з методистом і віддати їй документи за результатами практики»*.

Низький рівень самореалізації (примітивно-виконавчий тип) за результатами першого зрізу виявлено у 8,06% студентів, за другим – 9,14%. Ці учасники експерименту не впевнені в тому, що зробили правильний вибір професії. Вони відчують сумніви, що працюватимуть за спеціальністю, тому на виробничих практиках інертні в навчанні та здобуванні практичного досвіду, за можливості намагаються уникати завдань, які здаються нецікавими й обтяжують їх. Наприклад, Олександр У. (20,6 р.) прокоментував це так: *«На практиці я побув пару днів, усе, що вимагалось зробив, а що не зробив, те додумаю. Відпросився додому й більше в школу не приходив, це банальне витрачання часу, особливо враховуючи, що я не планую працювати за спеціальністю»*.

З метою коректного застосування варіанта методики, який запропоновано вперше, сучасна психометрика вимагає від розробника проведення серії попередніх психометричних експериментів, спрямованих на перевірку надійності й валідності. Метод поперечних зрізів показав, що в дослідженні коефіцієнт кореляції результатів тестування за Спірменом дорівнював 0,87 при рівні значущості $p \leq 0,01$, що свідчить про досить високу ретестову надійність методики.

У свою чергу, прогностична критеріальна валідність відображає здатність методики передбачати досліджувану поведінку респондентів у межах певного часового інтервалу. Критерієм для прогностичної валідації слугують інтегровані показники, які безпосередньо пов'язані з досліджуванним явищем. Для професійної самореалізації критеріями є ефективність професійної діяльності під час виробничих практик і задоволеність нею. У зв'язку з цим потрібно визначити коефіцієнт кореляції між рівнем професійної самореалізації та рівнем ефективності професійної діяльності й задоволеністю нею.

З метою реалізації поставленого завдання нами використано метод експертних оцінок. У дослідженні експертами були методисти-викладачі, за якими закріплені студенти, котрі брали участь в експерименті. Опитування відбувалося у формі вільного інтерв'ю з виставленням бальних оцінок. Аналогічним чином ми визначали, чи задоволені студенти власною професійною діяльністю. Отже, нам вдалося констатувати, наскільки ефективною є професійна діяльність студентів під час проходження виробничих практик і чи задоволені вони своєю професійною діяльністю.

Аналіз отриманих коефіцієнтів кореляції показав, що існує прямий значущий зв'язок між показниками рівня професійної самореалізації та рівня ефективності професійної діяльності ($r=0,93$, при $p \leq 0,01$), а також між показниками рівня професійної самореалізації, рівня задоволеності власною професійною діяльністю ($r=0,88$, при $p \leq 0,01$), що є свідченням високої критеріальної валідності розробленого психодіагностичного інструментарію.

Конструктивна валідність методики є ознакою того, наскільки її результати можуть розглядатися як міра певного теоретичного конструкта. Одним зі способів визначення конструктивної валідності є метод внутрішньої узгодженості – кореляції між сумарним показником методики й окремих субтестів.

За висотою коефіцієнтів кореляції між показниками загального рівня професійної самореалізації та показниками рівня професійної самореалізації, а саме цільового компонента ($r=0,91$, при $p \leq 0,01$), ресурсного ($r=0,84$, при $p \leq 0,01$), феноменологічного ($r=0,93$, при $p \leq 0,01$), можна стверджувати, що між ними встановлені сильні взаємозв'язки. Отримані результати засвідчують високий ступінь конструктивної валідності діагностичного інструментарію (Тітов, 2018).

Висновки

Отже, для визначення типів і рівнів професійної самореалізації майбутніх психологів під час проходження навчальної практики найдоцільніше, на нашу думку, використовувати психодіагностичну методику «Тип і рівень професійної самореалізації» О. Гаврилової, модифіковану нами.

Спираючись на результати психометричного дослідження зазначеного варіанта методики, можемо вважати її:

– надійною, про що свідчать результати перевірки на внутрішню узгодженість, оскільки можна стверджувати, що між показниками загального рівня професійної самореалізації та показниками цільового, ресурсного й феноменологічного компонентів встановлені сильні взаємозв'язки;

– валідною, адже критеріальна валідність засвідчила високий ступінь відповідності професійної самореалізації та критеріїв, через які вона може бути визначена. У свою чергу, конструктна валідність методики показала, що вона може застосовуватися для вивчення професійної самореалізації.

Отже, зазначений адаптований нами україномовний варіант методики відпові-

дає психометричним вимогам і може бути використаний для вирішення дослідницьких і практичних завдань, зокрема для психолого-педагогічного забезпечення самореалізації студентів. Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо у вивченні впливу майстер-класів і тренінгів відповідної тематики на становлення професійної самореалізації майбутніх психологів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вернидуб Р.М. Забезпечення якості професійної підготовки майбутнього вчителя: політика селекції. *Interdisciplinary Studies of Complex Systems*. 2019. № 15. С. 5–17
2. Гаврилова Е.А. Психодиагностическая методика «Тип и уровень профессиональной самореализации»: разработка, описание и психометрия. *Вестник ТвГУ. Серия «Педагогика и психология»*. 2015. № 3. С. 19–34.
3. Гріньова О.М. Психологічні особливості авторського життєвого вибору в юнацькому віці. *Вісник Одеського національного університету. Серія «Психологічні науки»*. 2018. Том 23. Вип. 1 (47). С. 155–159.
4. Тітов І.Г. Елементи практичної психометрики : навчальний посібник. Київ : Кондор. 2018. 128 с.
5. Хьелл Л. Теории личности. Санкт-Петербург : Питер-Пресс, 2017. 608 с.
6. Шамне А.В. Теорія і практика психосоціального розвитку особистості у підлітковому та юнацькому віці : дис. ... докт. психол. наук : 19.00.07. Київ. 2015. 502 с.
7. Corno Lyn and Eric M. Anderman, eds. *Handbook of educational psychology*. New York: Routledge. 2015. 234 p.

REFERENCES:

1. Vernydub, R. M. (2019) Zabezpechennia yakosti profesiinnoi pidhotovky maibutnoho vchytelia: polityka selektsii [Providing quality training for the future teacher: selection policy]. *Interdisciplinary Studies of Complex Systems*, 15, 5–17 [in Ukrainian].
2. Havrylova, E. A. (2015) Psykhodyahnostycheskaia metodyka «Typ y uroven professyonalnoi samorealyzatsyy»: razrabotka, opysanye y psykhometryia. [Psychodiagnostic methodology «Type and level of professional self-realization»: development, description and psychometry]. *Vestnyk TvHU. Seryia «Pedahohyka y psykhohohyia» – Bulletin of TvSU. Series «Pedagogy and Psychology»*, 3, 19–34. [in Russian]
3. Hrinova, O. M. (2018) Psykholohichni osoblyvosti avtorskoho zhyttievoho vyboru v yunatskomu vitsi [Psychological features of the author's life choices at a young age]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Psykholohichni nauky – Bulletin of the Odessa National University. Series: Psychological Sciences*, 23, 1(47), 155–159 [in Ukrainian].
4. Titov, I. H. (2018) Elementy praktychnoi psykhometryky. Navchalnyi posibnyk [Elements of practical psychometrics.]. Kyiv: Kondor. 2018 [in Ukrainian].
5. Khell, L. (2017) Teoryy lychnosti [Theories of personality]. SPb.: Pyter-Pres [in Russian].
6. Shamne, A. V. (2015) Teoriia i praktyka psykhosotsialnoho rozvytku osobystosti u pidlitkovomu ta yunatskomu vitsi [Theory and practice of psychosocial personality development in adolescence and adolescence]: dys. ... d-ra psykol. nauk : spets. 19.00.07. Kyiv [in Ukrainian].
7. Corno Lyn & Eric M. Anderman, eds. (2015) *Handbook of educational psychology*. New York: Routledge.

Стаття надійшла до редакції 03.03.2020.

The article was received 03 March 2020.